

**VALITSUSKOMISJONI JA OMAVALITSUSLIITUDE KOOSTÖÖKOGU
DELEGATSIOONI LÄBIRÄÄKIMISTE VAHEPROTOKOLL 2008. AASTA
RIIGIEELARVE NING “RIIGI EELARVESTRAATEEGIA 2008-2011. AASTA” OSAS**

Läbirääkimiste poolteks on Vabariigi Valitsuse poolt moodustatud valitsuskomisjon ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsioon. Valitsuskomisjoni juhib regionaalminister, Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni juhivad Eesti Linnade Liidu juhatuse esimees ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu esimees.

Pooled juhivad oma tegevuses Euroopa Kohalike Omavalitsuste Harta põhimõtetest; Põhiseaduse § 154 ja § 157, Eesti Vabariigi seadustest, poolte poolt kinnitatud läbirääkimiste töökorrast, Eesti Vabariigi Valitsuse ministriumidevahelise komisjoni ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni 2007. aasta riigieelarve osas läbirääkimiste lõpp-protokollis kokkulepitust ja käesolevate läbirääkimiste käigus vastu võetud otsustest.

Läbirääkimiste lähtealused

1. Kohalike omavalitsuste otsustusõiguse ja vastutuse suurendamine, kohalike omavalitsuste poolt osutatavate avalike teenuste kättesaadavuse parandamine ja kvaliteedi tõstmine.
2. Omavalitsustele stabiilse, seadustel põhineva tulubaasi kindlustamine, mis tagab neile seadustega ja seaduste alusel pandud ülesannete täitmiseks vajalikud tulud, võimaldab teha kohalikuks arenguks vajalikke investeeringuid ning tagab omavalitsuste jätkusuutliku arengu.
3. Riigi poolt osutatavate või rahastatavate teenuste tagamine mahus, mis võimaldavad teenuste kättesaadavust ja kvaliteedi ning ei loo täiendavat survet kohalike omavalitsuste eelarvetele.
4. Olemuselt omavalitsuslike funktsioonide kohalikele omavalitsustele üleandmise küsimustes läbirääkimiste jätkamine.

Läbirääkimiste käik

I Kohalike omavalitsuste tulubaas ja riigieelarvest finantseerimine

Eesmärk: *Kohalikele omavalitsustele vajaliku tulubaasi kindlustamine.*

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud:

- 1.1. Näha ette omavalitsuste eelarvetesse laekuva üksikisiku tulumaksu osa suurendamine mitte vähem kui 1,0 protsendipunkti võrra, sh:
  - 1.1.1. käesolevaks ajaks jõustunud õigusaktidega kohalikele omavalitsustele lisandunud kuid tulubaasiga katmata kohustuste osaliseks täitmiseks 0,6 protsendipunkti ning
  - 1.1.2. kohaliku infrastruktuuri põhivara kulumi korvamiseks ja investeeringuvajaduste osaliseks katmiseks 0,4 protsendipunkti.
- 1.2. Näha ette tasandusfondi “k” valemiga omavalitsustele eraldatava osa suurenemine võrdeliselt kohalikesse eelarvetesse laekuva üksikisiku tulumaksu osa suurendamisega täiendavas summas vähemalt 750 miljonit (arvestuslikult) krooni, tasandamiseks maksutuludest laekuvate vahendite ja kulutuste ebaühtlast jagunemist.
- 1.3. Teehoiu korraldamise tagamiseks suurendada teeseaduses kütuseaktsiisist laekuvate vahendite kohalike teede hoiuks eraldatavat osa 30 %-ni. Töötada välja ja rakendada

teehoiuvahendite jaotuses uus kulupõhine teehoiu vahendite jaotussüsteem, arvestades riiklikus teeregistris olevate andmetega kohalike teede osas.

- 1.4. Keskkonnaministeeriumi eelarves kavandada vahendid kohalikesse eelarvetesse laekuva maamaksu vähenemise hüvitamiseks täies mahus Vabariigi Valitsuse poolt tehtud ja tehtavate maamaksuvabastuste osas.
- 1.5. Lisada tasandusfondi sihtotstarbelised vahendid Tallinna linnale – pealinna funktsiooni täitmiseks vajalike kulutuste katteks (traditsioonilised Vabariigi aastapäeva üritused, erakorralised kulud seoses kõrgete väliskülaliste vastuvõtuga, riiklikult tähtsate objektide kõrgendatud korrashoiuga seotud kulud).
- 1.6. Kaasata omavalitsusliidud Euroopa Liidu struktuurifondide programmeerimisperioodi 2007 - 2013 rakendamise protsessi ning arvestada strateegiliste otsuste langetamisel kohalike omavalitsuste kui oluliste partneritega riiklike eesmärkide täitmisel.
- 1.7. Järgida põhimõtet, et kohalike omavalitsuste poolt lepingu alusel riigi funktsioonide täitmine peab olema riiklike vahenditega kaetud ning kohalikud omavalitsused lepingu ettevalmistamise läbirääkimistesse kaasatud.
- 1.8. Reformimata riigimaade hooldamise ja haljastamise kulutused tuleb katta riigieelarvest.
- 1.9. Algatada väikesaarte seaduse muudatus, lisada püsiasustusega saarte loetellu sealt puuduvad saared ja eraldada saari haldavatele omavalitsustele eritoetust vähemalt 8 miljonit krooni.
- 1.10. Rahandusministeeriumil kajastada riigieelarve strateegias kohalike omavalitsuste tulubaasi arenguga seonduv informatsioon ning korraldada ministeeriumite haldusalade tegevusvaldkondade meetmete maksumuste raames riigieelarvest kohalikele eelarvetele suunatavate vahendite mahtude kajastamine et tagada omavalitsustele eelarvete planeerimisel täiendav stabiilsus.
- 1.11. Rahandusministeeriumil analüüsida kohalike omavalitsusüksuste vähemalt viimase kolme aasta kulude dünaamikat, struktuuri ja seoseid tulubaasiga, esitada ettepanekud tulubaasi ja tasandusfondi moodustumise kaasajastamiseks.
- 1.12. Analüüsida võimalusi üksikisiku tulumaksu kohalikesse eelarvetesse laekuva osa kohalikuks tulumaksuks muutmiseks, vastavalt kohalike maksude seaduse põhimõtetele.

1.13. Mittesihtotstarbelised eraldised kohaliku omavalitsuse üksustele jooksvateks kuludeks tasandusfondi:

	Eraldised riigieelarvest (tuhat krooni)	2006 tegelik	2007 RE	2008 taotlus
HTM	Õpilaste koolitoitlustamise toetamiseks	233 707	222 022 ¹	Arvestuslikult ²
HTM	Õpilaste koolitranspordi toetuseks	-	-	200 000
HTM	Hariduskulud, s.h	2 468 087	2 854 522	Arvestuslikult
HTM	- pedagoogide töötasu, sotsiaalmaks, täienduskoolitus	2 146 168	2 483 140	Arvestuslikult
HTM	- hariduskorralduslikud ja ühistegevuse kulud	14 000	14 000	20 000
HTM	-õpikud, õppevahendid	46 512	103 806	Arvestuslikult

¹ 10,42 krooni õpilase kohta koolipäevas.

² 20 krooni õpilase kohta koolipäevas.

HTM	- üldhariduskoolide investeerimiskomponent	230 349	240 471	264 825
HTM	Toetus huvikoolide kulude osaliseks katmiseks			150 000
SoM	Toimetulekutoetus	295 583	227 469	Arvestuslik
SoM	Sotsiaaltoetuste ja –teenuste osutamise ja arendamise kulud	32 417	32 000	38 000
VV	Toetus väikesaarelistele omavalitsustele	6 000	6 000	8 000
VV	Pealinna funktsioonid	-		4 000
VV	Tasandusfond	1 143 826	1 430 000	

1.14. Eraldised läbi ministeeriumide eelarvete

	Eraldised riigieelarvest (tuhat krooni)	2006 tegelik	2007 RE	2008 taotlus
MKM	Kohalike teede hoid	265 000 + 4 000	429 000	³
SoM	Sotsiaalministeeriumi investeringutoetused (sh KOV lastekodud)	21 000	21 030	240 000
KuM	Kultuuriministeeriumi investeringutoetused	97 976	132 836	250 000
SiM	Eraldised üleriigilistele omavalitsusliitudele	2 000	2 000	8 000
SiM	Eraldised maakondlikele omavalitsusliitudele			15 000
SiM või VV	Eraldis kohalike omavalitsuste uurimis- ja koolituskeskuse loomiseks			2 000
KeM või RM või VV	Eraldised keskkonnaprojektide ehitushindade kallinemise kompenseerimiseks EL ees võetud kohustuste täitmiseks (v.a. välisabi)		45 206	Arvestuslik
HTM	HTM investeringute toetused (k.a. kutseõppeasutused)	44 332	118 908	

2. Valitsuskomisjoni ettepanekud:

- 2.1 Kohalike omavalitsuste tulubaasi (tulumaks ja tasandusfond kokku) osakaal SKP-s on stabiilne.
- 2.2 Maakondlike omavalitsusliitude tugevdamiseks (KOV-ide ühised teenused või hanked) meetmete väljatöötamine.
- 2.3 Valdcondades, kus ülesanded on jagatud riigi ja omavalitsuste vahel lepitakse kokku läbirääkimiste lõpp-protokollis lisaks riigieelarvelistele toetustele ka omavalitsuste eelarvetest tuleva finantseerimise maht.
- 2.4 Keskpikal perioodil kohalike omavalitsuste koondeelarve tasakaalu või ülejäägi saavutamine.
- 2.5 Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse ja kohaliku omavalitsuse maksejõuetuse seaduse rakendamine 2008. aasta algusest.

³ -30 % teehoiuvahenditest.

- 2.6 Ettepanekud riigieelarvest kohalikele omavalitsustele tehtavate investeeringute toetusmeetmete jaotuspõhimõtete korrastamiseks või uute põhimõtete väljatöötamiseks.
- 2.7 Kohalikele omavalitsustele laekuva tulumaksu osa jaotuspõhimõtete muutmise selliselt, et deklaratsioonita tulumaksu ei kanta kohalikele omavalitsustele tulumaksu ettemaksuna ning tulumaksu ja maamaksu intressid laekuvad riigieelarvesse.
- 2.8 Maamaksuseaduses kehtestada looduskaitsealadele ühtne maamaksu soodusmäär 50%.
- 2.9 Tasandusfondi jaotuspõhimõtete muutmise loodusvarade kasutamise tasude osas eesmärgiga loodusvarade kasutamise tasud arvata välja tasandusfondi arvestuslike tulude komponendist

2.1 Kohalike omavalitsuste põhinäitajad

	2004	2005	2006	2007*	2008*	2009*	2010*	2011*
SKP (miljard krooni)	146,7	173,1	204,6	234,5	267,1	300,8	335,2	372,2
Tulumaks	5 555	6 350	7 870	9 190	10 345	11 465	12 650	13 925
Maamaks	476	506	517	540	566	594	624	655
Kohalikud maksud	94	118	132	143	153	163	174	186
Keskonnatasud	122	136	184	214	229	244	260	277
Tasandusfond*	1 000	950	1 132	1 430	1 430	1 430	1 430	1 430
KOV tulud	12 865	14 651	18 141	20 400	23 800	27 200	30 000	33 200
KOV maksutulud**	6 247	7 109	8 704	10 088	11 294	12 466	13 708	15 043
Tulubaas kokku (tulumaks ja tasandusfond)	6 555	7 300	9 002	10 620	11 775	12 895	14 080	15 355
KOV kulud	13 079	15 019	17 846	20 400	23 800	27 200	30 000	33 200
KOV eelarvete koondtasakaal	-214	-368	295	0	0	0	0	0
KOV võlg kokku	4 074	4 540	4 979	4 678	4 878	5 078	5 278	5 478
<i>KOV eelarve tulud SKP-s</i>	<i>8,8%</i>	<i>8,5%</i>	<i>8,9%</i>	<i>8,7%</i>	<i>8,9%</i>	<i>9,0%</i>	<i>8,9%</i>	<i>8,9%</i>
<i>KOV maksutulud SKP-s</i>	<i>4,3%</i>	<i>4,1%</i>	<i>4,3%</i>	<i>4,3%</i>	<i>4,2%</i>	<i>4,1%</i>	<i>4,1%</i>	<i>4,0%</i>
<i>KOV tulubaas SKP-s</i>	<i>4,5%</i>	<i>4,2%</i>	<i>4,4%</i>	<i>4,5%</i>	<i>4,4%</i>	<i>4,3%</i>	<i>4,2%</i>	<i>4,1%</i>
<i>KOV koondtasakaal SKP-s</i>	<i>-0,1%</i>	<i>-0,2%</i>	<i>0,1%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,0%</i>	<i>0,0%</i>
<i>KOV koondvõlg SKP-s</i>	<i>2,8%</i>	<i>2,6%</i>	<i>2,4%</i>	<i>2,0%</i>	<i>1,8%</i>	<i>1,7%</i>	<i>1,6%</i>	<i>1,5%</i>
<i>KOV eelarve tulude kasv</i>	<i>8,3%</i>	<i>13,9%</i>	<i>23,8%</i>	<i>12,5%</i>	<i>16,7%</i>	<i>14,3%</i>	<i>10,3%</i>	<i>10,7%</i>
<i>KOV tulubaasi kasv</i>	<i>5,4%</i>	<i>11,4%</i>	<i>23,3%</i>	<i>18,0%</i>	<i>10,9%</i>	<i>9,5%</i>	<i>9,2%</i>	<i>9,1%</i>
<i>KOV eelarve tulud riigieelarve tuludest</i>	<i>27,7%</i>	<i>26,6%</i>	<i>26,7%</i>	<i>26,9%</i>	<i>26,3%</i>	<i>27,1%</i>	<i>27,0%</i>	<i>27,9%</i>
Riigieelarve tulud	46 385	55 148	67 850	78 244	90 529	100 419	111 230	118 845
<i>Riigieelarve tulud SKP-s</i>	<i>31,6%</i>	<i>31,9%</i>	<i>33,2%</i>	<i>33,4%</i>	<i>33,9%</i>	<i>33,4%</i>	<i>33,2%</i>	<i>31,9%</i>
<i>Riigieelarve kasv</i>	<i>12,3%</i>	<i>18,9%</i>	<i>23,0%</i>	<i>15,3%</i>	<i>15,7%</i>	<i>10,9%</i>	<i>10,8%</i>	<i>6,8%</i>
Riigieelarve puhastulud	25 890	30 392	36 861	40 695	45 413	49 111	55 061	60 689

* Prognosis

Kokkulepe

1. Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse eelnõu ja kohaliku omavalitsuse üksuse maksejõuetuse seaduse eelnõu arutamiseks kutsutakse kokku rahanduse töörühma alamtöörühm.
2. Riigieelarvest kohalike omavalitsustele tehtavate investeringutoetuste jaotuspõhimõtete korrastamist ja kohalike omavalitsuste investeerimisvõimekust käsitletakse ühtse tervikuna.

II Haridus- ja noorsootöö

Eesmärk: Rahastamis põhimõtete kokkuleppimine riigi ja kohalike omavalitsuste vahel hariduse ning noorsootöö valdkonnas selleks, et kindlustada alus- ja üldhariduse ning noorsootöö s.h. huvihariduse kättesaadavus kõigile soovijatele ja nende avalike teenuste kõrge kvaliteet. Haridustoetusteks ette nähtud vahendid (koos kohaliku omavalitsuse tulubaasiga) peavad katma seaduste ja seaduste alusel kohalikele omavalitsustele pandud ülesannete täitmise.

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud:

- 1.1. Jätkata läbirääkimisi riigieelarvest kohalikele eelarvetele eraldatava haridustoetuse süsteemi muutmiseks vastavalt 2007. aasta eelarveläbirääkimistel saavutatud kokkulepetele uue rahastamismudeli osas. Mudel peab arvestama lisaks õpilaste arvule klassis ka klassikomplekte, õppekava kallidust erinevatel kooliastmetel, laste erivajadusi, kakskeelsust, õpetaja kvalifikatsiooni, klassijuhatamise tasu ja kooli juhtimiskulusid ning lisavahendeid töötasude diferentseerimiseks ja koolikorralduslikeks muudatusteks.
- 1.2. Haridustoetuse määramisel rääkida eraldi läbi iga arvestusliku kuluelemendi suuruse ja jaotuse osas.
- 1.3. Haridustoetusteks ette nähtud vahendid peavad katma seaduste ja seaduste alusel kohalikele omavalitsustele pandud ülesannete täitmise, sealhulgas:
  - 1.3.1. tagama hariduse kättesaadavuse I ja II kooliastmes õpilase kodu lähedal, hariduse kvaliteedi III- ja gümnaasiumiastmes;
  - 1.3.2. erivajadustega laste tugisüsteemide arengu;
  - 1.3.3. koolikorralduslike muudatustega kaasnevate omavalitsuste kulude katmise;
  - 1.3.4. omavalitsusüksuse sisese palgapoliitika kujundamist ja heade õpetajate suuremat motiveerimist;
  - 1.3.5. õppekavale vastavate õpikute ja õppevahendite kulude katmise;
  - 1.3.6. munitsipaalkoolide- ja lasteasutuste pedagoogide täienduskoolituse rahastamise;
  - 1.3.7. investeringute tegemise vähemalt 15 % kasvuga võrreldes 2007. aastal eraldatuga.
- 1.4. Analüüsida haridusvaldkonna investeringutoetuse vahendite vajadust ja võimalusi nende lisamiseks omavalitsuste tulubaasi.
- 1.5. Kavandada riigieelarves vahendid ainesektsioonide, keelekeskuste, noorte-, õpilas- ja pedagoogide ürituste ja koolituse korraldamise kulude katteks vähemalt 20 miljoni krooni ulatuses ning eraldada need otse maakondlikele omavalitsusliitudele ja Tallinna, Tartu ja Pärnu linnale.
- 2.1. Kavandada täiendavaid ressursse riikliku üldhariduse arengukavaga kohalikule omavalitsusüksustele alushariduse valdkonnas (sh koolieelse eelõpetuse võimaldamine) pandud ülesannete täitmiseks.

- 2.2. Määrata riigieelarvest toetus valla- ja linnaeelarvetele huvikoolidega seotud kulude osaliseks katmiseks vähemalt 150 miljoni krooni ulatuses lähtudes valla või linna haldusterritooriumil asuvates huvikoolides huviharidust omandavate õppurite arvust, huviala valdkondadest ja riiklikest prioriteetidest.
  - 2.2.1. Läbirääkimiste käigus leppida kokku toetuste jaotamise tingimused ja kord ning toetuste arvestuslik suurus õppuri kohta.
  - 2.2.2. Otsida võimalusi nn "ringiraha" eraldamiseks kohalikele omavalitsustele, et luua võimalused kõigile noortele spordi- ja huvialaga tegelemiseks.
- 2.3. Kõigi põhikooli õpilaste toitlustamise rahastamise toetamiseks planeerida riigieelarves vahendid arvestusega 20 krooni põhikooli õpilase kohta koolipäeva arvestuses.
- 2.4. Analüüsida võimalusi kõigi õpilaste tasuta toitlustamiseks ja selleks vajalike vahendite lisamiseks kohalike omavalitsuste tulubaasi.
- 2.5. Suurendada õpilaskodude rahastamise mahtu (sh. investeringuteks), et tagada õpilaskodu kohtade olemasolu ja katta koolivõrgu muudatustest tulenev vajadus.
- 2.6. Eraldada riigieelarvest kohalike eelarvete toetamiseks õpilaste koolisõidu kulude katmisel vähemalt 200 miljonit krooni. Töötada välja ühtne süsteem õpilaste koolisõidu kulude katmiseks.
- 2.7. Näha ette täiendavad vahendid ujumise algõpetuse toetamiseks ja jätkusuutlikkuse tagamiseks. Eraldis peab võimaldama üürida ujulaid, katta õpilaste transpordikulud ning katta ujumisõpetajate töötasu. Vahendid kavandada haridustoetuse hulgas.
- 2.8. Õpetamise kõrge kvaliteedi tagamiseks kohalikele omavalitsustele kuuluvates üldhariduskoolides läbi kvalifitseeritud õpetajate olemasolu teeme ettepaneku muuta senist riigieelarvelistel kohtadel õppimisega kaasnevaid tingimusi selliselt, et tagada lõpetajate tööle asumine üldhariduskoolides.

2. Valitsuskomisjoni ettepanekud:

1. Jätkata läbirääkimisi riigieelarvest kohalikele eelarvetele eraldatava haridustoetuse süsteemi muutmiseks vastavalt 2007. aasta eelarveläbirääkimistel saavutatud kokkulepetele uue rahastamismudeli osas eesmärgiga rakendada seda alates 2008. aastast.

Uus üldharidussüsteemi rahastamismudel käsitleb eelkõige õpetajate palgavahendite jaotuspõhimõtete muutmist ning tagab senisest paremini hariduse kättesaadavuse (s.h. koduläheduse I ja II kooliastme õpilasele) ning kvaliteedi (s.h. põhikooli III ja gümnaasiumiastme õpilastele). Rahastamismudel on õppekava- ja arvestusliku klassikomplekti põhine. Mudel arvestab lisaks õpilaste arvule klassis ka klassikomplekte, õppekava maksumust erinevatel kooliastmetel, laste individuaalsust ja hariduslikke erivajadusi ning sellega seotud tugisüsteeme, kakskeelset õpet, õpetaja kvalifikatsiooni, lisades täiendava ressursi klassijuhatamise tasu ja kooli juhtimiskulude (direktori, õppealajuhataja palgavahendid) ning pedagoogide täienduskoolituse kulude kompenseerimiseks. Mudeli paindlikkus võimaldab ka töötasude diferentseerimist, läbi viia koolikorralduslikke muudatusi ja arvestada õpilase individuaalsusega.
2. Jätkata läbirääkimisi haridustoetuse oluliste kuluelementide suuruse ja jaotuspõhimõtete osas:
  - 2.1. Valitsusprogrammi ja riigieelarve strateegia 2008-2011 kohaselt on kavas tagada õpetajate palgavahendite tõus sellises ulatuses, et nooremõpetaja palga alammäär ületaks 2011 riigi keskmise palga. Lähtuvalt sellest taotletakse 2008 riigieelarves haridustoetuse palgavahendite 25 % kasvu. Samas on valitsuskomisjon seisukohal, et kohapealse palgapoliitika kujundamine ja heade õpetajate motiveerimine sõltub konkreetsest koolipidajast-omavalitsusest, lähtuvalt üleriigiliselt kokku lepitud palga alammäärast

(kokkuleppe mittedaavutamisel Vabariigi Valitsuse poolt kehtestavast palga alammäärast), samuti kohalikest tingimustest ja tööturu pakkumistest.

2.2. Õpilaste võrdsete võimaluste tagamiseks õppetöös osalemiseks on Haridus- ja Teadusministeerium teinud ettepaneku suurendatakse riigieelarves õppevahendite ja õpikute soetamiseks eraldatavaid vahendeid. Õppevahendite soetamise toetamine tagab võimaluse täita riiklike õppekavade nõuded sõltumata õpilase majanduslikust või sotsiaalsest taustast. 2007 toetati 1.-9. klassides õpikute ja õppevahendite muretsemist 740 krooniga õpilase kohta, 10.-12. klassides õpikute muretsemist 282 krooniga õpilase kohta. Sellega oli kaetud õpilastele õpikute ja töövihikute, töölehtede jms kulud. 2008 taotletakse õppevahendite toetuse suurendamist 1.-9. klassi õpilase kohta 1000 kroonini aastas ning 10.-12. klasside õpilaste õppevahendite ja õpikute kulude katmise toetuse tõstmist 1.-9. klasside tasemele.

2.3. Riigieelarve strateegias taotletakse lisavahendeid tugisüsteemide (logopeedide ja abiõpetajate) rakendamise toetamiseks.

3. Tulenevalt haridusvaldkonna võrdlemisi suurest investeringute vajadusest on Haridus- ja Teadusministeerium teinud ettepaneku näha riigieelarve strateegias ette täiendavad vahendid kohalike omavalitsuste üldhariduskoolide investeringukulude katteks. 2008 riigieelarvest taotletakse lisaks eelmise aasta baassummale sellist kasvu, mis võimaldaks investeringukomponendi suurust tõsta arvestuslikult 2000 kroonini õpilase kohta. Investeringutoetuse jaotuspõhimõtete üle (s.h. lisamise üle omavalitsuste tulubaasi) jätkatakse läbirääkimisi.

Investeringukomponent võimaldab kohalikel omavalitsustel muuhulgas katta ka omavahendite vajaduse munitsipaalomandis olevate haridusobjektide investeringute taotlemisel EL struktuurifondide vahendite Elukeskkonna arendamise rakenduskavas kavandatud meetmetest. Üleriigiliste omavalitsusliitude esindajad kaasatakse nende meetmete rakendamisprotsessi.

4. Muudeks hariduskorralduslikeks ja ühistegevuseks ettenähtud vahendite maht lepitakse kokku vastava Vabariigi Valitsuse määruse, millega jaotatakse haridustoetuseks eelarves ettenähtud vahendid kohalikele omavalitsustele, kooskõlastamise käigus. Vabariigi Valitsuse komisjon toetab põhimõtteliselt ettepanekut eraldada need vahendid otse maakondlikele omavalitsusliitudele (ning Tallinna, Tartu ja Pärnu linnale) kuid eelistab seda teha Siseministeeriumi poolt algatatud maakondlike omavalitsusliitude tugevdamise kontseptsiooni valmimise raames.
5. Lasteaiakohtade arvu suurendamiseks ning lasteaiatõpetajatele põhikoolitõpetajatega võrdse alampalga maksmisele kaasaaitamiseks kavandatakse valitsusprogrammis uute lasteaiade ehitamise riiklik investeringute programm 400 miljoni krooni suuruses aastamahus. Kooliks parema sotsiaalse, vaimse ja füüsilise valmisoleku tagamiseks tuleb kõik lapsed kaasata eelõpetusse vähemalt aasta enne kooli. Selleks on Haridus- ja Teadusministeerium teinud ettepaneku kavandada riigieelarve strateegias vastavad vahendid. Laste eelõpetuse toetamise põhimõtete, mahtude ja jaotuse osas jätkatakse läbirääkimisi.
6. Huvihariduse kättesaadavuse ja kvaliteedi arendamiseks on oluline riigieelarvest laste ja noorte huvitegevust- ja haridust toetada. Vabariigi Valitsuse komisjon peab oluliseks huvikooli seaduse jõustumist 1.septembril 2007 ning Haridus- ja Teadusministeerium on taotlenud riigieelarve strateegia raames riigieelarvelist toetust huvikoolidele. Valitsusprogrammis nähakse ette riikliku ringiraha kehtestamine ja vastavad ettepanekud riigieelarve strateegiasse on esitanud Kultuuriministeerium. Huvitegevuse- ja hariduse toetamise põhimõtete, mahtude ja jaotuse osas jätkatakse läbirääkimisi.
7. Haridus- ja Teadusministeerium on teinud ettepaneku kavandada riigieelarve strateegias üldhariduskoolide 1.-9. klassi õpilaste koolilõuna toetuse suurendamine selliselt, et 1. septembrist 2008 oleks riigipoolne toetus õpilase kohta toidupäevas 15 krooni. Koolilõuna toetust on kavas laiendada ka gümnaasiumiastme õpilastele. Koolilõuna toetuse jaotuspõhimõtete üle (s.h. lisamise üle omavalitsuste tulubaasi) jätkatakse läbirääkimisi.

8. Õpilaskodutoetuse rakendamine aitab vähendada väljalangevust põhikoolist ja toetab materiaalselt vähekindlustatud peredes kasvavate laste õppimisvõimalusi. Riiklikult toetatava õpilaskodu kohtade vajaduseks on planeeritud ca 1 % põhikooli õpilaste üldarvust ehk ca 1300 õpilaskodu kohta. Gümnaasiumivõrgu ümberkorraldamisel on kavas laiendada õpilaskodude programmi täiendavalt gümnaasiumiastme õpilastele. Haridus- ja Teadusministeerium on teinud ettepaneku kavandada riigieelarve strateegias õpilaskodude finantseerimise kasv.
9. Õpilaste koolisõidu kulutuste kompenseerimist kohalikele omavalitsustele riigieelarves ette ei nähta. Vabariigi Valitsuse komisjon on seisukohal, et õpilaste transpordi korraldamine on kohalike omavalitsuste kohustus, mida finantseeritakse kohalikest eelarvetest. Eeldatav tulubaasi kasv võimaldab kohalikel omavalitsustel kavandada piisavalt vahendeid ka koolitranspordi kulude katmiseks.
10. Vabariigi Valitsuse komisjon toetab ettepanekut jätkata ujumise algõpetuse läbiviimise toetamist kuid ei toeta nende vahendite kavandamist haridustoetuse hulgas. Ettepaneku vahendite eraldamiseks riigieelarve strateegiasse riikliku ujumisõpetuse programmi jätkamiseks on teinud Kultuuriministeerium.
11. Vabariigi Valitsuse komisjon ei toeta kõrghariduses riigieelarvelistel kohtadel õppimisega kaasnevate tingimuste muutmist. Motiveerimaks noorte õpetajate tööleasumist väikelinnadesse ja maapiirkondadesse, samuti vene õppekeelega koolidesse on lisaks palgavahendite kasvule plaanis käivitada pedagoogilise kõrgharidusega õpetajatele tagastamatu stardiraha (200 000 krooni) maksmise programm teatud hulga koolis töötamise aastate jooksul.
12. Vabariigi Valitsuse komisjon leiab, et lisaks riigipoolsele toele ja kavandatavatele meetmetele peavad ka kõik kohalikud omavalitsused kaasa aitama Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013 ja Noorsootöö strateegia 2006-2013 rakendamisele, käesoleva kokkuleppe eesmärkide täitmisele ja haridussüsteemis olevate probleemide lahendamisele. Eeldame, et riigipoolsete toetussummade eraldamise korral tagavad kõik kohalikud omavalitsused:
  - 12.1. eraldiste sihtotstarbelise ja efektiivse kasutamise ning omapoolse kaasfinantseerimise olulistest hariduse ja noorsootöökuludes vähemalt samas mahu, mis 2007. eelarveaastal;
  - 12.2. õpetamise kõrge kvaliteedi kohalikele omavalitsustele kuuluvates üldhariduskoolides, mille puhul on esmatähtis kindlustada need koolid kvalifitseeritud õpetajate olemasoluga ja kaasaegse õpikeskkonnaga;
  - 12.3. kohaliku omavalitsuse pädevuses olevate meetmete tõhusa rakendamise koolist väljalangevuse vähendamiseks ja koolikohustuse täitmiseks oma haldusterritooriumil elavate koolikohustuslikus eas olevate õpilaste suhtes;
  - 12.4. laste valmisoleku ja sujuva ülemineku kooli võimaldades kõikidele oma haldusterritooriumil elavatele koolieelses eas olevatele lastele osalemise eelõpetuses vähemalt aasta enne kooli;
  - 12.5. koostöös naaberomavalitsustega oma haldusterritooriumidel demograafiliselt ja logistiliselt põhjendatud koolivõrgu kujundamise, arvestades eelkõige kodulähedase algkooli säilimist ja gümnaasiumiastme koondumist vähematesse koolidesse, suuremates tõmbekeskustes eraldi koole gümnaasiumiastmega või 7.-12. klassidega;
  - 12.6. noortele mitmekesised võimalused isiksuse arenemiseks lisaks formaalharidus-süsteemi võimalustele lähtudes noorsootöö strateegias 2006-2013 määratletud eesmärkidest ning nende saavutamise indikaatoritest.

Kokkulepe

1. Jätkatakse läbirääkimisi riigieelarvest kohalikele eelarvetele eraldatava haridustoetuse süsteemi muutmiseks vastavalt 2007. aasta eelarveläbirääkimistel saavutatud kokkulepetele

uue rahastamismudeli osas. Uut üldharidussüsteemi rahastamismudelit rakendatakse alates 1. jaanuarist 2008, kui kokkulepped mudeli osas on saavutatud hiljemalt septembris 2007.

2. Uus üldharidussüsteemi rahastamismudel käsitleb eelkõige õpetajate palgavahendite jaotuspõhimõtete muutmist ning tagab senisest paremini hariduse kättesaadavuse ning kvaliteedi. Rahastamismudel on õppekava- ja arvestusliku klassikomplekti põhine. Mudel arvestab lisaks õpilaste arvule klassis ka klassikomplekte, õppekava maksumust erinevatel kooliastmetel, laste individuaalsust ja hariduslikke erivajadusi ning sellega seotud tugisüsteeme, kakskeelset õpet, õpetaja kvalifikatsiooni, lisades täiendava ressursi klassijuhatamise tasu ja kooli juhtimiskulude (direktori, õppealajuhataja palgavahendid) ning pedagoogide täienduskoolituse kulude kompenseerimiseks. Mudeli paindlikkus võimaldab ka töötasude diferentseerimist, läbi viia koolikorralduslikke muudatusi ja arvestada õpilase individuaalsusega.
3. Jätkatakse läbirääkimisi järgmiste toetusliikide põhimõtete, mahtude ja jaotuse osas:
  - a. investeringutoetused;
  - b. õppevahendite- ja õpikute toetus;
  - c. koolilõunatoetus;
  - d. õpilaskodude toetus;
  - e. muudeks hariduskorralduslikeks ja ühistegevuseks ettenähtud vahendid;
  - f. laste eelõpetuse toetamine;
  - g. huvitegevuse ja -hariduse toetamine.
4. Üleriigiliste omavalitsusliitude esindajad kaasatakse kvalifitseeritud õpetajate koolidesse tööleasumise motivatsiooniprogrammi ettevalmistamis- ja rakendamisprotsessi.
5. Üleriigiliste omavalitsusliitude esindajad kaasatakse EL struktuurfondide vahendite Elukeskkonna arendamise rakenduskavas ja Inimressursi arendamise rakenduskavas kavandatud haridust- ja noorsootööd puudutavate meetmete rakendamisprotsessi.

Eriarvamused

1. Eraldada riigieelarvest kohalike eelarvete toetamiseks õpilaste koolisõidu kulude katmisel vähemalt 200 miljonit krooni. Töötada välja ühtne süsteem õpilaste koolisõidu kulude katmiseks.

III Sotsiaal-, töö ja tervishoiu valdkond

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud:

1. Jätkata vastavalt 2007. aasta läbirääkimistel kokkulepitule läbirääkimisi olemuslikult omavalitsuslike funktsioonide kohalikele omavalitsustele üleandmise küsimustes eesmärgiga suurendada omavalitsuste otsustusõigust ja vastutust. Riigieelarvelised vahendid peavad katma kohalikele omavalitsustele üleantavate funktsioonide maksumuse ning katma funktsiooni täitmiseega kaasnevad administreerimiskulud.
2. Haigekassa tervishoiuteenuste loetelus märgitud piirhind peab hõlmama kõiki tervishoiuteenuste osutamiseks vajalikke kulusid, välja arvatud kulutused teadustegevusele ning õpilaste ja üliõpilaste koolitamisele. Seejuures tagada hooldusravi voodikoha maksumuse hüvitamine, mis ületab haigekassa poolt finantseeritavat osa.

3. Keskkvalitsusel näha ette vahendid mitmekülgset esmatasandi teenust pakkuvate esmatasandi tervishoiu keskuste infrastruktuuri väljaarendamiseks.
4. Kavandada lisaks koolitervishoiuteenuse rahastamisele ka koolieelsetes lasteasutustes tervishoiuteenuse rahastamist haigekassa vahenditest.
5. Toimetulekutoetusteks kavandatavates vahendites peab selle üldmahust vähemalt 15 % olema kavandatud toetuste määramise ning väljamaksmisega seotud administratiivkulude, uute teenuste loomise ja olemasolevate arendamise kulude katmiseks (sh investeeringuteks), kuid mitte vähem kui 38 miljonit krooni. Vahendite eristamist administratiivkuludeks, teenuste loomiseks ja arendamiseks ei saa pidada otstarbekaks.
6. Töötada välja seadusandlik regulatsioon kohalikele omavalitsusüksustele toimetulekutoetusteks eraldatud vahendite aasta lõpu jääkide kasutamise võimaluste laiendamiseks sotsiaalvaldkonnas või sellele seatud piirangute vähendamiseks.
7. Näha ette vahendid kohalike omavalitsuste sotsiaalhoolekande infrastruktuuri väljaarendamiseks - investeeringutoetuseks vähemalt 240 miljonit krooni aastas.

IV Kultuuripärand ja sport

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud:

1. Näha riigieelarves ette investeeringutoetus kohalikele omavalitsustele kultuuri- ja spordi infrastruktuuri arendamiseks - investeeringuteks, vähemalt 250 miljonit krooni aastas.
2. Kohalikele omavalitsustele kuuluvate üleriigilise tähtsusega kultuuriobjektide rahastamisel näha investeeringute osas ette vähemalt 50 % riigi osalus.
3. Analüüsida kultuurivaldkonna investeeringutoetuse vahendite vajadust ja võimalusi nende lisamiseks kohalike omavalitsusüksuste tulubaasi.
4. Kaasata üleriigiliste omavalitsusliitude esindajad juba käivitunud ja käivituvate programmide töösse.

2. Valitsuskomisjoni ettepanekud:

1. Kultuuriministerium kavandab 2008. aasta riigieelarvest investeeringutoetust kohaliku omavalitsuse kultuuri- ja spordiobjektidele 132 836 161 krooni.

V Teehoid ja ühistransport

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud:

1. Teehoiu korraldamise tagamiseks suurendada teeseaduses kütuseaktsiisist laekuvate vahendite kohalike teede hoiuks eraldatavat osa 30 %-ni Jätkata läbirääkimisi teehoiu vahendite kulupõhise jaotuspõhimõtete väljatöötamiseks, eesmärgiga tagada nimetatud vahendite õiglasem, sealhulgas ka erinevaid kulutingimusi arvestav jaotus kohalike maanteed ja tänavate vahel kindlustamaks eri liiki ja eri omandis olevate teede vastavus teeseadusest tulenevatele nõuetele.
2. Valmistada ette teeseaduse muudatus, millega:

- 2.1. seadustatakse kergliiklusteede võrdne kohtlemine maanteedega või tänavatega;
  - 2.2. loetakse võimalus kanda teeregistrisse tänavaid mis asuvad väljaspool linnu alevikke ja alevikke;
  - 2.3. kavandatakse võimalus ka metsateede avalikuks kasutamiseks.
3. Suurendada maakonna ühistranspordiliinidele eraldatavat toetust 40 % võrreldes 2007. aastaga.
  4. Näha ette vahendid linnu läbivate riigimaanteedega hoiu rahastamiseks.
  5. Kompenseerida kohalikele omavalitsustele ühistranspordiseadusest tulenev saamata jäänud piletitulu.
  6. Näha ette vahendeid riigieelarves sadamate maismaaühenduste ja rahvusvaheliste veonduse marsruutide üleriiklikult oluliste investeeringute toetamisel (sh. liikluskorraldusvahendite paigaldamiseks ja korrashoiuks).
  7. Tagada liinitoetus püsiühenduse tagamiseks väikesaartega, investeeringutoetus sadamarajatiste ja sildumiskohtade korrashoiuks.

2. Valitsuskomisjoni ettepanekud:

1. Vastavalt "Teeseadusele" näha ette kohalike teede hoiuks 2008. aastal vähemalt 10 % teehoiuks eraldatavatest vahenditest.
2. Kohalikel omavalitsustel koos Maanteeametiga kanda riiklikku teeregistrisse lisaks kohalike teede pikkusele ka teisi teid iseloomustavaid andmeid teehoiuvahendite jaotamise paremate põhimõtete väljatöötamiseks.
3. "Teeseaduse" sätted ei tee takistusi jalgrattateede hoiu rahastamise arvestamiseks kogu teehoiuvahendite koosseisus. Kohalike omavalitsuste ettepaneku alusel võib kohalike teede hoiuraha jaotamise põhimõtteid muuta.
4. Väljaspool linnu, alevikke ja alevikke asuvate tänavate hoiukulude rahastamist on võimalik arvestada nende teede kandmisel riiklikku teeregistrisse, st tee (tänav) tunnuste täiendamisel. Vajadusel on vaja muuta vastavat Vabariigi Valitsuse määrust.
5. Metsateed ei ole avalikult kasutatavad teed ja nende teede kasutusala laiendamisel on olulised metsateede omanike seisukoht. Vastavad ettepanekud peavad tegema kohalikud omavalitsused ja metsateede omanikud.
6. Riigimaanteed ümbersuunamiseks linnadest on vastavad ehitusobjektid ette nähtud teehoiukas ja nende objektide nimekiri vaadatakse üle igal aastal vastavalt "Teeseaduse" sätetele.

VI Maade munitsipaliseerimine ja omaniku kohustuste täitmise tagamine jätkuvalt riigi omandis oleval maal

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud:

1. Taotleda Vabariigi Valitsuselt riigi maapoliitika selget defineerimist, sealhulgas riigi maareservi suuruse kindlaksmääramist.
2. Seadustada võimalus vaba- ja reformimata riigimaa munitsipaliseerimiseks kohalikele omavalitsustele pandud ülesannete täitmiseks, sh arendustegevuseks, ettevõtluse soodustamiseks, jne. Töötada välja ning rakendada munitsipaalmaa sihtotstarbe muutmise lihtsustatud kord.

3. Kavandada õiguslikud alused avalike ülesannete (teede, tänavate, väljakute, parkide, mänguväljakute, kalmistute jmt rajamine) täitmiseks vajalike eraomanike maade vahetamiseks riigi maareservi ja reformimata riigimaade vastu.

4. Näha ette, et maad, mis kuulusid enne natsionaliseerimist omavalitsustele peaksid kuuluma munitsipaliseerimisele.

5. Reformimata riigimaade hooldamise ja haljastamise kulud tuleb katta riigieelarvest. Kavandada riigi ja kohaliku omavalitsusüksuse vaheline lepinguline suhe reformimata riigimaade korrashoiuks ning planeerida selleks riigieelarves piisavalt vahendeid.

VI Keskkonnakaitse ja veemajandus

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud:

1. Näha ette riigipoolne osalus kordades kasvanud tööde hindade kasvu osaliseks katmiseks kohalike omavalitsuste EL fondidest rahastatavates keskkonnakaitsealikes, veemajanduse ja ehitusprojektides, mis on esitatud finantseerimisperioodiks 2004 - 2006.

2. Kavandada riigipoolne osalus kohalike omavalitsuste EL fondidest rahastatavates keskkonnakaitsealikes, veemajanduse ja ehitusprojektides, eelarveperioodil 2007 - 2013, ning otsida võimalusi kohalike omavalitsuste omaosaluse vähendamiseks.

3. Keskkonnaministeeriumil töötada välja riigi ja kohalike omavalitsuste keskkonna-alaste funktsioonide kaardistamine, maksumuse hindamine ja selge ülesannete ning selleks vajalike vahendite jaotus.

4. Taotleda, et Keskkonnaministeerium koos üleriigiliste omavalitsusliitudega valmistaks ette õigusaktide eelnõud linnakeskkonna väärtustamiseks looduse parema kaitseks ja terviklikult planeeritud eksponeerimiseks luues võimaluse linna rahvusparkide moodustamiseks.

5. Taotleda, et kohalikele omavalitsustele seadusega või seaduse alusel pandava funktsiooni või ülesande lisamisele Keskkonnaministeeriumi haldusalas eelneb majandusanalüüs ning lisanduvate ülesannete täitmiseks vajalike vahendite hindamine Keskkonnaministeerium informeerib Rahandusministeeriumit lisanduvatest ülesannetest tulenevatest täiendavatest kuludest kohalike omavalitsuste eelarvetele ja Rahandusministeerium taotleb kulude katteks vastavalt vahendeid. Nimetatud õigusaktide eelnõude väljatöötamise töögruppidesse kaasatakse kohalike omavalitsuste esindajaid.

VII Muud eraldised, toetused ning lahendamist vajavad küsimused

1. Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud:

1. Eraldada üleriigilistele omavalitsusliitudele riigieelarvest toetus vähemalt 8 miljonit krooni, tulenevalt kohalikele omavalitsustele lisandunud kuludest seoses Eesti liitumisega Euroopa Liiduga, sellega kasvanud vajadusest tihendada suhtlemist ning koostööd EL, EN ja Europarlamendi struktuuridega, teiste riikide omavalitsuste, maailma ja Euroopa omavalitsuste koostööorganisatsioonidega.

2. Eraldada Euroopa Liidu struktuurifondide vahenditest kavapõhiselt raha omavalitsusliitudele eesmärgiga tugevdada omavalitsuste strateegilise juhtimise alast suutlikkust (avalike teenuste

pakkumiseks kaasaegsete haldusprotsesside kirjeldamine ja juurutamine organisatsiooni tasandil kohalikus omavalitsuses).

3. Näha riigieelarves kohalikele omavalitsusüksustele ette vahendid omandireformi tulemusena tekitatud sundüürike probleemi lahendamiseks vastava elamufondi loomiseks, võimaldades seda teha ka koostöös erasektoriga.

VIII Lõppsätted

1. Jätkata töörühmade ja delegatsioonide tasemel läbirääkimisi kohalike omavalitsuste tulubaasi, 2008. aasta riigieelarveliste eraldiste, riigieelarve strateegia 2008-2011 eraldiste ja Euroopa Liidu struktuurifondide 2007-2013 programmeerimisperioodil lisanduvate vahendite küsimustes eesmärgiga jõuda pooli rahuldavate lahendusteni läbirääkimiste lõpp-protokolli allkirjastamise ajaks.

2. Pooled kavandavad 2008. aasta eelarve läbirääkimiste II vaheprotokolli allkirjastamist hiljemalt 2. juulil 2007.

3. Pooled kavandavad 2008. aasta eelarve läbirääkimiste lõpp-protokolli allkirjastamist enne riigieelarve projekti lõplikku esitamist Vabariigi Valitsusele, kuid mitte hiljem, kui 26. septembril 2007.

Vallo Reimaa

Kersti Sarapuu

Kurmet Müürsepp

Regionaalminister,
Valitsuskomisjoni esimees

Eesti Linnade Liidu juhatuse
aseesimees

Eesti Maaomavalitsuste Liidu
esimees

16. mai 2007